

Klasické družstvá už na Slovensku neexistujú

Zaujalo ma, aké prekvapenie vzbudila prvá veta mojej prednášky na novembrovej konferencii v Trnave, uvedená v nadpise. Zrekapitulujem preto ešte raz fakty, o ktoré opieram svoje tvrdenie.

Najvyššia družstevná organizácia - Medzinárodný družstevný zväz, na svojom valnom zhromaždení v Ríme v roku 2008 formuloval sedem družstevných princípov. Ide o smernice, ktorými družstvá uvádzajú do praxe svoje hodnoty. Tieto zásady prevzala aj Družstevná únia SR. O tom, že družstvá na celom svete a aj na Slovensku by mali tieto zásady dodržiavať, preto nemôže byť pochýb. Zaoberal som sa analýzou reálneho naplnenia týchto družstevných princípov v legislatíve a praxi slovenských družstiev. Zo záverov tejto analýzy vyplynulo ono prekvapivé tvrdenie.

Otvorené členstvo - neplatí

Jedným zo základných princípov všetkých družstiev na svete, je dobrovoľné a otvorené členstvo. Z toho vyplýva, že družstvá sú dobrovoľné organizácie, otvorené všetkým osobám schopným používať ich služby a mali by prijímať nových členov s otvorenou náručou. Tento princíp, však potiera nie len družstevná prax, ale aj samotná slovenská legislatíva. Tá v jednom z viacerých obdobne smerovaných ustanovení vraví napríklad, že „na vznik členstva v družstve nie je právny nárok, a to ani u dediča člena“. Hľadať otvorenosť členstva na slovenských družstvách, je teda v zákone i praxi zbytočné. Tento princíp družstevníctva v našich podmienkach skrátka neplatí.

Demokratická kontrola - upadá

Ďalším zo symbolov družstevníctva, podľa Medzinárodného družstevného zväzu, je i demokratická kontrola členov. Tá znamená, že členovia družstiev majú mať rovnaké hlasovacie práva: 1 člen = 1 hlas. Túto zásadu však v slovenskej praxi uplatňuje už len približne 20% družstiev. Zvyšok podľa tlaku okolností i Transformačného zákona, ktorý prinútil družstvá vydávajúce DPL aj svojim členom, k zmene spôsobu hlasovania podľa majetku. Princíp družstevnej demokracie teda na Slovensku upadá do zabudnutia.

Rovnaký vklad - narušený

Do tretice, znakom skutočných družstiev je, že členovia rovnomerne prispievajú k tvorbe kapitálu svojho družstva. Teda, že každý z členov má v družstve rovnaký vklad. Ide o princíp tzv. ekonomickej účasti člena druž-

„Ak je cieľom družstiev dosahovať zisk, mali by dať dole družstevnú masku a priznať tvár akciovej spoločnosti.“

stva. Tento princíp na Slovensku narúša opäť nie len prax, ale i zákon napríklad tým, že hovorí: „výška členského vkladu sa môže pre jednotlivých členov určiť rozdielne“ alebo tým, že umožňuje vznik ďalšieho členského vkladu v družstve.

Potreby vs. zisk

Namiesto ďalších čiastkových princípov Medzinárodného družstevného zväzu, spomeniem ten najzásadnejší – dôvod existencie družstva. Tým je naplnenie hospodárskych a sociálnych potrieb svojich členov. To potvrdila aj európska

legislatíva v právnej úprave tzv. európskeho družstva. V trhovom prostredí však manažéri družstiev pochopili, že ak chcú prežiť, musia tvoriť zisk. To je jeden z dôvodov prečo väčšina slovenských družstiev upustila od svojej hlavnej misie a dnes sa fungovaním viac podobajú na právnu formu akciovej spoločnosti. Pre tú je cieľom dosahovanie zisku, typicky sa v nej hlasuje podľa majetku a akcionár môže do akciovky vložiť financie podľa vlastnej úvahy – žiadna rovnosť, žiadne uspokojovanie potrieb, len zisk. Navyše, akciovka umožňuje otvorenosť „členstva“ viac ako samotné družstvo – prevodom akcií, ktorý nie je možné zakázať.

Priznajme tvár

Preto tvrdím, že na Slovensku už klasické družstvá neexistujú. Existujú už len akciové spoločnosti, ktoré sa ako družstvá tvária. A to sa nedá ustáť do nekonečna. Tieto podniky si musia zodpovedať otázku, čo je ich cieľom. Ak je ním naplniť vopred stanovené potreby svojich členov, mali by sa k družstevným princípom vrátiť a ostať družstvami. Ak je však ich cieľom dosahovať zisk, mali by dať dole družstevnú masku a priznať si tvár akciovej spoločnosti.

Čo vidíte na obrázku? Nie je všetko také, ako sa na prvý pohľad zdá.

Daniel J. Kratky
Právny expert,

KRATKY GLOBAL: LawFarm, s.r.o.